

По формуле (8) проведем расчет конкурентоспособности изделия и данные представим в табл. 3. Из табл. 3 следует то, что максимальную конкурентоспособность имеет марка холодильника «Пурга».

Таблица 3

Конкурентоспособность различных марок холодильников

Марка	Сириус	Пурга	Фриз	Феникс	Снайге	Минск 15м	Люксус
Конкурентоспособность	0,0345	0,3742	0,0864	0,2806	0,0121	0,0388	0,2737

Предложенный метод по сравнению с аналогичными методами [3-5] отличается простотой проведения построения экономико-математической модели и широким спектром применения к различным экономическим категориям. По сравнению с [3-5] он позволяет из четырех этапов построения экономико-математической модели убрать из рассмотрения два самых слабых по обоснованию и исполнению этапа, а именно: 2) выбор шкал и оценка значений первичных показателей; 3) построение обобщенных групповых и интегральных показателей экономических факторов.

Литература

1. Анго А.Л. Математика для электро- и радиоинженеров / А.Л. Анго.-М.: Наука, 1967.- 770 с.
2. Фихтенгольц Г.М. Курс дифференциального и интегрального исчисления / Г.М. Фихтенгольц.- Т.3.- М.: Физматгиз, 1960.- 817 с.
3. Павленко А.Ф. Маркетинг / А.Ф. Павленко, А.В. Войгак.- К.: КНЭУ, 2001.- 106 с.
4. IMD World Competitiveness Yearbook: 2009, Lanjanne: International Institute for Management Development, 2009.- 685 p.
5. The Global Competitiveness report 2009 – 2010, World Economic Forum, Geneva, Switzerland, 2009.- 479 p.

338.242.2

*Сфіменко Н.А., д.е.н., доцент,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
Рябікова Г.В., к.ф.-м.н., доцент,
Національний транспортний університет*

СУЧАСНА МОДЕЛЬ ВІДТВОРЕННЯ ЯКОСТІ КАПІТАЛУ В ПРОМИСЛОВОСТІ

На сьогоднішній день сучасний погляд на відтворювальний процес в промисловості потребує кардинальних змін на основі розробки моделі відтворення якості капіталу, враховуючи сучасний стан економічної системи. Визначальною, первинною, домінуючою фазою суспільного відтворення є виробництво, яке здійснюється з метою споживання. Виробництво і споживання – це два самостійні процеси, які знаходяться в діалектичній єдності, тобто відбуваються відповідно із законом єдності і боротьби протилежностей, причому їх неспівпадіння є внутрішньою об’єктивною суперечністю безперервного ходу суспільного відтворення. Безперервність споживання обумовлює необхідність дотримання і безперервності виробництва. Виконанню цієї вимоги, по суті, і підпорядковані проміжні фази суспільного відтворення. Термін «споживання» використовується у двох випадках: як власне споживання фізичними особами (або невиробниче споживання); як продуктивне споживання, що є елементом першої стадії відтворювального процесу. При цьому, у виробництві відбувається споживання здібностей, трудових навичок працівників, а також здійснюється споживання засобів виробництва.

Накопичений значний науково-практичний досвід щодо розгляду проблеми відтворення капіталу в роботах як закордонних, так і вітчизняних вчених, таких, як: А. Сміт, Д. Рікардо, Ж. Б. Сей, Н. У. Сеніор, Дж. С. Мілль. Проблемам управління системою відтворення капіталу в різних формах присвячено роботи Р. З. Акбердіна, Ю. Г. Бреусова, А. І. Вовк, Б. В. Воскресенського, С. Ю. Глазьева, А. А. Ісаєвої, А. Ф. Ковальова, В. М. Ларіна, В. Н. Мосина, В. І. Розгіна, М. В. Фролової, Н. Я. Чечина та інших. Управління відтворенням якості капіталу підприємств промислового комплексу може здійснюватися за допомогою розробки комплексу заходів щодо процесів відтворення якості капіталу та забезпечення відповідності техніко-технологічної системи промисловості стосовно його стратегічних цілей. Принципами управління відтворенням якості основного капіталу (ОК) промисловості можуть бути наступні: системність, ціленаправленість, альтернативність, перспективність, гнучкість і комплексність.

Мета статті ґрунтується на розробці сучасної моделі відтворення якості капіталу в промисловості.

В результаті функціонування ефективного механізму управління забезпечується зростання ефективності системи відтворення якості капіталу промисловості, за результатами якого можна судити про ефективність управління. Комплексна оцінка ефективності управління відтворенням якості капіталу промисловості включає наступні елементи або види ефективності: технічна; економічна; науково-технічна; виробнича; соціальна.

Виробництво – це процес впливу людини на природну речовину в цілях створення матеріальних благ, необхідних для існування та розвитку себе і суспільства. Проте, слід мати на увазі, що разом із матеріальним виробництвом правомірно говорити про виробництво послуг, робіт, а також про виробництво інформації та духовних цінностей. Виробництво не лише створює продукт для споживання, але й визначає спосіб споживання, а також збуджує в споживачеві потребу, предметом якої є створений ним продукт або послуга. Виробництво обумовлює також розподіл продукту між власниками засобів виробництва і конкретні форми відносин в контексті їх перерозподілу. Від фази виробництва залежить структура і обсяг суспільних потреб, а отже – об'єм і структура платоспроможного попиту населення. Другою стадією відтворювального процесу капіталу є розподіл. Розподіл суспільного продукту, створеного у сфері безпосереднього виробництва, передбачає його поділ на специфічні складові, а також придбання ними особливих суспільних форм існування, обумовлених системою економічних відносин певного способу виробництва. Розподіл створює умови для нового циклу розширеного відтворення, вдосконалення структури виробництва, підготовки кваліфікованої робочої сили, а також сприяє вирішенню різнобічних соціальних завдань. Розподіл є результатом виробництва: його умови, зміст і специфіка визначаються виробництвом, але в той же час розподіл має зворотний вплив на виробництво. Так, розподіл може стимулювати або гальмувати підвищення ефективності суспільного виробництва, прискорювати або уповільнювати його темпи, тобто діяти як чинник розвитку (гальмування) виробництва. Зв'язок розподільних відносин з первинним виробничим відношенням виявляється через систему економічних інтересів у витратах і результатах праці.

Якщо йдеться про існуючі акціонерні підприємства, то контроль може бути забезпечений шляхом викупу державою значної частини акцій, якщо про об'єднання – то необхідно є процедура створення холдингів. Зростання обсягів реалізації продукції на окремому підприємстві неможливо беззастережно віднести до пріоритетів економічного розвитку. З одного боку, збільшення розмірів підприємства розширює можливості для розвитку спеціалізації і виробничої кооперації, дозволяє йому виготовляти продукцію, для виробництва якої склалися найбільш сприятливі умови і вартість якої в абсолютних цінах є відносно високою. Завдяки цьому забезпечується надходження товарів, які не можуть бути вироблені в даному регіоні (країні). З іншого боку, зростання обсягів реалізації може створювати конкуренцію для інших підприємств-виробників подібних товарів. Відносно стабільна в короткостроковій перспективі технологічна структура витрат на виробництво товарів та послуг підприємств промислового комплексу України може бути змінена тільки внаслідок істотної зміни у номенклатурі випуску продукції або за рахунок виробництва нової, або через запровадження новітніх технологій виробництва та відповідних інвестицій. Деякий вплив на технологічну структуру витрат здійснює зміна цін, зокрема, на енергетичні та інші ресурси, але лише у тому випадку, якщо один із видів ресурсів можна замінити іншим, відносна ціна на який зростає меншими темпами. Отже, у даному випадку першочерговим завданням в управлінні відтворенням якості капіталу є аналіз впливу коливань ринкової сировинної кон'юнктури на фінансово-господарську діяльність підприємств промислового комплексу. Функціонування механізму відтворення якості ОК підприємств промислового комплексу буде ефективним у тому випадку, якщо в результаті підвищиться конкурентоспроможність його продукції як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Наведені вище види ефективності дозволяють визначити відповідні якісні критерії і сформувати систему параметрів комплексної оцінки ефективності відтворення якості ОК промисловості як підсумку ефективного управління фінансовими потоками.

Технічна ефективність – це комплексна характеристика стану і розвитку системи відтворення якості ОК. Інтегроване поняття технічної ефективності можна описати широким набором різного роду показників, які доцільно розбити на групи: показники стану та показники руху основного капіталу. Знос ОК, який визначається сумою нарахованої амортизації на реновацію основного капіталу з початку терміну його служби, не можна ототожнювати з відповідною втратою їм своїх техніко-економічних показників, оскільки ОК підприємств промисловості протягом нормативного терміну служби за рахунок своєчасного технічного обслуговування, поточних і капітальних ремонтів

зберігає свої проектні техніко-економічні показники. Тому, навіть якщо знос складає 90%, це не означає, що настільки ж погіршилися і техніко-економічні показники. Рух ОК на підприємствах традиційно описується через показники, які створюють певну систему: коефіцієнти вибуття, введення, приросту тощо. Ця система показників характеризує кількісну сторону відтворення капіталу, не розкриваючи його якості. На рівень і динаміку фондівддачі, крім обсягу випуску або реалізації продукції, впливають різноманітні чинники, які можна розділити на дві групи – екстенсивні та інтенсивні. Щоб відповідати вимогам, які економіка пред'являє до конкретного підприємства країни, особливо в умовах глобальної конкуренції, розглянуті в дослідженні суб'єкти цієї галузі повинні займати активну позицію в питаннях відтворення якості основного капіталу. Рационально функціонуючий механізм управління відтворенням якості ОК по промисловості в ідеалі повинен бути спрямованим на вдосконалення кінцевого продукту. В основі такого механізму має бути використання найсучасніших наукових розробок, що сприятиме збільшенню темпів економічного зростання в країні та повнішому задоволенню потреб населення [1, 5].

Цілі механізму управління відтворенням якості ОК як підсистеми і мета механізму вищого рівня (в даному випадку – соціально-економічної системи країни) не співпадають, але є взаємообумовленими. Так, основна мета останньої полягає у підвищенні життєвого рівня населення, але вона не може здійснюватися без досягнення цілей функціонування систем нижчого порядку, тобто механізму управління відтворенням якості ОК в промисловості. Основною метою функціонування будь-якого підприємства в умовах ринкового господарювання є, як відомо, зростання його ринкової вартості. В той же час, перед механізмом управління відтворенням якості ОК підприємства стоять самостійні цілі, заради досягнення яких вона функціонує. Основна мета механізму управління відтворенням якості ОК має полягати в зростанні продуктивності праці і підвищенні конкурентоспроможності продукції, в результаті поліпшення якості, структури і збільшення відтворення якості ОК. Проте, вищенаведені цілі є взаємообумовленими. Будучи підсистемою підприємства і здійснюючи виконання поставлених перед нею цілей, механізм управління відтворенням якості ОК сприяє досягненню основної мети суперсистеми. Кінцева мета цього механізму в промисловому комплексі реалізується за допомогою виконання ним певних функцій. В теорії і на практиці виділяють наступні основні функції механізму управління відтворенням якості ОК промислового комплексу країни:

1. Забезпечуюча функція. За допомогою виконання цієї функції механізм здійснює техніко-технологічне забезпечення відтворювального процесу в цілому, а також сприяє задоволенню кінцевого попиту на технічно складні споживацькі товари.
2. Ресурсна функція полягає у формуванні попиту на трудові, матеріальні, фінансові, інформаційні ресурси, технології і способи організації виробництва.
3. Завдяки реалізації інвестиційної функції формуються фінансові потоки, які забезпечують розширене відтворення ОК в промисловості.
4. Інноваційна функція полягає в генерації, фільтрації і розповсюдженні інновацій і відображається через зв'язок механізму управління відтворенням якості ОК з інноваційною сферою. Шляхом здійснення інноваційної функції цей механізм сприяє зростанню інноваційно-технологічного потенціалу для поточного і майбутнього розвитку економіки.
5. Стимулююча функція полягає в стимулюванні розширеного відтворення якості капіталу в суміжних галузях на основі мультиплікативного ефекту. В науковій літературі замість запропонованого нами механізму відтворення якості капіталу розглядається система відтворення ОК підприємства, котра, як і будь-яка соціально-економічна система, має свою структуру або зв'язані між собою елементи, які утворюють систему (рис. 1).

Аналіз процесу відтворення ОК дозволяє визначити структуру системи відтворення ОК промисловості як об'єкту, визначивши його склад як сукупність необхідних ланок, що забезпечують організованість і ефективність функціонування всієї системи. Як і будь-яку економічну систему, систему відтворення ОК слід розглядати як сукупність різноманітних підсистем, згрупованих за різними ознаками. Її структура може бути представлена як взаємодія функціональних підсистем, які утворюють єдину систему. Необхідною умовою дослідження системи є визначення її функціональної структури, за допомогою якої здійснюється відтворення капіталу. Основу загальної функціональної структури складає сукупність відособлених видів діяльності, спрямованих на здійснення безперервного процесу відтворення ОК, які реалізуються в рамках певних функціональних підсистем. Підсистема споживання: безпосереднє споживання основного капіталу здійснюється в цехах основного виробництва шляхом його використання у виробничому процесі, чим, загалом, і обумовлений фізичний знос устаткування [2, 5].

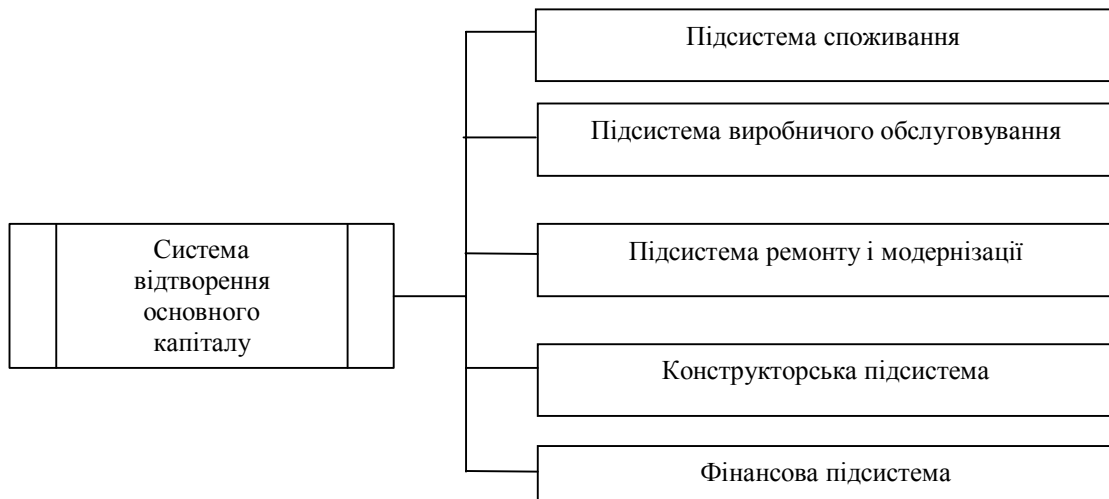

Рис. 1. Склад системи відтворення основного капіталу підприємства

Підсистема виробничого обслуговування: завантаження устаткування на стадії його придбання і підтримка його функціонування на стадії споживання в умовах промислових підприємств є, на думку авторів, однією з пріоритетних, особливо з точки зору відтворення капіталу. Підсистема ремонту і модернізації: забезпечення безперервного моніторингу і запуску елементів ОК в процесі його споживання, здійснення поточного ремонту і обслуговування верстатного парку також вагомо впливає на процес відтворення капіталу. Підсистема конструкторського забезпечення, суть якої зводиться до розробки нових видів виробів, враховуючи результати маркетингових досліджень і відповідні зміни у технологічному процесі, залучення до нього інновацій, які модернізують ОК.

Фінансова підсистема забезпечує фінансові потоки, які потрібні для забезпечення раціонального та якісного відтворення ОК за рахунок ефективної системи управління. Останніми роками спостерігається уповільнення темпів скорочення фізичного зносу ОК, але його наявний обсяг не може вважатися позитивним фактором, що обумовлене істотною розбіжністю між його наявними об'ємами та об'ємами, що використовуються. Низьке завантаження виробничих потужностей на промислових підприємствах пояснюється непридатністю значної частини ОК для випуску конкурентоспроможної продукції. Аналіз структури резервів виробничих потужностей промислових підприємств країни показує, що частка надмірного резерву, яка не може бути використана для випуску ані традиційної, ані нової продукції, зберігається в машинобудуванні на рівні 32%. Подібна ситуація обумовлена деякими взаємопов'язаними причинами.

Однією з причин втрати значної частини виробничих потужностей машинобудування є втрата необхідного технічного рівня та високий ступінь морального і фізичного зносу ОК, який в 2010 році в середньому складав понад 65%, а за окремими видами технологічного устаткування – 87%, для верстатного парку – 78%. Така значна величина зносу основного капіталу виникла за рахунок порушення нормального циклу його відтворення, що, в свою чергу, виявилось в різкому уповільненні оновлення його активної частини.

За рахунок повільного вибуття застарілого устаткування та низьких темпів введення нового капіталу процес старіння набув неприпустимо високих темпів для сучасної економіки. Згідно статистичним даним, на машинобудівних підприємствах України спостерігається підвищення коефіцієнту вибуття ОК. Низькі значення коефіцієнтів, що характеризують динаміку ОК, дають підстави говорити про застій у процесах відтворення, а перевищення значення коефіцієнту вибуття ОК у порівнянні з його введенням робить неможливою технологічну модернізацію виробничого апарату промислового комплексу країни. За результатами проведеного аналізу і з огляду на велику частку приватного капіталу в промисловому комплексі, даний факт має місце. Можна зробити висновок про активність перманентних процесів реформування промисловості країни, які активно протікають в економічному середовищі. Це дещо зменшує економічну ефективність процесів відтворення капіталу промисловості, але безпосередньо формує резерв фінансового капіталу для відновлення. Величина чистого прибутку або збитку як фінансовий показник економічної діяльності дозволяє зробити певні висновки про значення комплексних показників економічної ефективності виробництва і підприємств.

Аналіз основних показників по промисловості України дає змогу провести деякі паралелі між показниками обробної промисловості і машинобудування як окремого виду економічної діяльності.

Ступінь зносу основних фондів у машинобудуванні є високим і складає понад 65%, в той час, як частка неприбуткових підприємств в цілому по обробній промисловості – 35,8%. Середня продуктивність праці на підприємствах машинобудівної галузі України майже в 1,3 рази вища, ніж по обробній промисловості, хоча при цьому динаміка зростання рівня інвестицій є невисокою, що свідчить про необхідність її адміністративного регулювання. Частково факт низького рівня інвестування можна пояснити невисоким рівнем рентабельності – 4,3%, але найбільш ймовірним є те, що частка приватної власності є замалою для досягнення позитивної динаміки інвестування галузі.

Невчасна заміна ОК вимушує продовжувати терміни використання неефективного устаткування, що призводить до погіршення вікових параметрів ОК, який використовується. У багатьох випадках ОК ліквідується тільки тоді, коли його подальша експлуатація стає у технічному відношенні неможливою. Так, в 2005 р. більше 51% підприємств машинобудівної галузі Черкаської області ліквідували ОК внаслідок повного його фізичного зносу, а лише 12% – з причин економічної неефективності експлуатації [1, 4].

Вікова структура ОК промислових підприємств продовжує погіршуватися, помітно падає частка нової техніки. Зважаючи на низьку рентабельність виробництва, високу вартість кредитних ресурсів, стає зрозумілою тенденція останніх років щодо скорочення частки інвестицій в промисловість. Останнім часом частка витрат на придбання, монтаж і установку машин та устаткування в загальному об'ємі вкладень в ОК зросла, але кошти, які направляються на введення в експлуатацію нових поколінь техніки, є недостатніми для модернізації виробничого апарату. Це свідчить про те, що підприємства реалізують в основному заходи з підтримки елементів ОК в працездатному стані, а не їх оновлення. Довгострокові фінансові вкладення складають близько 5% від обсягів короткострокових кредитів, що дозволяє охарактеризувати стратегію підприємств як спробу тільки вижити в таких складних умовах, тобто використовувати залишки виробничого потенціалу без витрат на його технологічне оновлення. З вищенаведеного слідує, що на сьогоднішній день головною формою оновлення ОК є капітальний ремонт, який негативно впливає на відтворення якості ОК промисловості на інноваційній основі.

Подібне співвідношення форм відтворення якості ОК в умовах глобальної конкуренції, яка суттєво зростає, не сприяє інноваційному відтворенню ОК промисловості. В таких умовах частково компенсувати низькі темпи відтворення якості ОК може лише та система, яка забезпечує зростання науково-технічної ефективності капіталу і, таким чином, підвищення конкурентоспроможності продукції. При цьому збільшення обсягів виробництва відбувається шляхом зростання продуктивності праці. Систематичне недоінвестування відтворення якості промислових підприємств має негативний вплив на динаміку відтворювальних характеристик устаткування. Частка нового устаткування (до п'яти років експлуатації), яка в основному забезпечує випуск конкурентоспроможної продукції, значно скоротилася, а суттєва частина машин і устаткування функціонує за межами економічно виправданих термінів служби. Проте, введення нового ОК практично не супроводжується ліквідацією старого, що обумовлює накопичення в промисловому комплексі надмірного капіталу з наднормативним терміном служби, вибуття якого відбувається переважно внаслідок граничного фізичного зносу. Здійснюється відтворення якості ОК головним чином за рахунок власних коштів підприємств, частка яких в загальному обсязі інвестицій в ОК в 2010 р. склала в цілому по машинобудуванню України приблизно 68%.

Значно скоротилася частка бюджетних коштів, що направляються на відтворення якості ОК: якщо в 2004 р. вона складала 24% всіх інвестицій в ОК, то у 2010 р. знизилася до 8%. Причому з бюджету Черкаської області фінансується тільки 23%, а 77% інвестицій у структурі бюджетних коштів припадає на державний бюджет. І це при тому, що в програмах перспективного розвитку Черкаської області МБК визнаний однією з головних точок зростання і є пріоритетним напрямом діяльності адміністрації області. Низькі темпи відтворення якості ОК машинобудування є основним чинником, який обмежує можливості підвищення конкурентоспроможності виробництва не тільки розглянутих підприємств, але й обробної промисловості України в цілому. Співвідношення показників зносу і вікової структури ОК свідчить про застарілу структуру виробничої бази машинобудування. Розширення виробництва за рахунок залучення незадіяних потужностей є неефективним, оскільки велика їх частина є неконкурентоспроможною. Машинобудівні підприємства за невідповідності ринковим критеріям якості продукції не в змозі досягти необхідних обсягів продажів, які б забезпечили необхідні кошти для здійснення достатніх інвестицій в оновлення власного ОК. Нестача нового устаткування обмежує розширення виробництва на новій технічній основі, а нестача довгострокових інвестицій в ОК обмежує можливості розвитку, що свідчить про слабе впровадження досягнень інноваційної сфери. Разом із негативними явищами в динаміці

відтворення якості ОК можна відзначити і деякі позитивні моменти. Так, останніми роками спостерігається тенденція зниження ступеня зносу ОК машинобудування.

Дескриптивний підхід до визначення механізму управління відтворенням якості капіталу вимагає опису основних властивостей, які їй належать. Такий механізм на промислових підприємствах має характеризуватися наступними загальносистемними властивостями:

1. Цілісність – це взаємопов'язані компоненти механізму, де функціонування одних залежить від функціонування інших, причому припинення або недостатність дії будь-якого з елементів негативно позначається на функціонуванні інших або стає причиною припинення розвитку механізму в цілому. Наприклад, відсутність або незадовільне функціонування підсистеми технологічного обслуговування робить неможливим використання складного устаткування, яке вимагає програмного забезпечення. Отже, слід підкреслити необхідність розширеного відтворення якості ОК на основі останніх досягнень НТП, що в результаті позитивно відобразиться на ефективності функціонування всього механізму. Дієве функціонування підсистеми ремонтного обслуговування забезпечить безперервне і ефективне функціонування підсистеми споживання, скоротивши простої устаткування шляхом своєчасного ремонту.

2. Ієрархічність механізму управління відтворенням якості ОК машинобудування, як вже наголошувалось, є компонентом системи вищого порядку, а кожен її компонент також є системою.

3. Емерджентність – це результат сукупної реалізації цільових функцій окремих підсистем, що мають співпадати з цільовою функцією механізму управління відтворенням якості ОК підприємства, тобто не суперечити одна одній.

До особливих властивостей механізму управління відтворенням якості ОК промисловості можна віднести наступні: адаптивну систему, яка означає здатність пристосовуватися до змін внутрішніх і зовнішніх умов; складність, яка характеризується безліччю компонентів і зв'язків, різноманіттям процесів і кількістю рівнів ієрархії механізму управління відтворенням якості ОК підприємства; відкритість, оскільки такий механізм підприємства взаємодіє із зовнішнім середовищем. Результати аналізу функціонування механізму управління відтворенням якості ОК по промисловості дають змогу обґрунтувати необхідність суттєвого підвищення ефективності даної системи з урахуванням рівня її управління.

На думку Б. С. Кваснюка, «однією із вирішальних умов поступального економічного розвитку промисловості є прогресивна політика нагромадження, що закладає оптимальні параметри якісного відтворення ОК. Йдеться не тільки про масштабний вплив нагромадження ОК на економічний розвиток суспільства, але й специфічний, тривалий характер такого впливу на окрему складову системи якісного відтворення» [2, 5]. Визначення особливостей процесу нагромадження як одного з чинників виходу розглянутих в дослідженні підприємств машинобудівної галузі на прикладі Черкаської області з кризового стану і переходу їх до стадії зростання включає такі складові: аналіз кількісного складу та якісних змін у основних фондах і норми нагромадження ОК на підприємствах машинобудівного комплексу (МБК), доповненого врахуванням соціально-економічної сутності відносин, які виникають в процесі нагромадження капіталу в машинобудуванні.

Проблема відтворення якості капіталу підприємств ускладнюється тим, що Україна за складних економічних умов вимушена в значних обсягах імпортувати продукцію саме машинобудування, яка традиційно вважається однією з пріоритетних для української економіки і де нині склався надзвичайно низький рівень використання виробничих потужностей. Так, частка імпорту в структурі внутрішнього споживання продукції машинобудування і металообробки становить 61,4%.

За результатами досліджень, можна констатувати, що обсяги виробництва та продуктивність праці на розглянутих підприємствах машинобудівної галузі України не можуть адекватно зростати в умовах, коли нагромадження ОК, як за абсолютними розмірами, так і за якісним складом, є низьким. Це є результатом зниження темпів зростання капітальних вкладень в економіку України за 2010 р. у 8 разів (5,3%) порівняно з попереднім роком (46%), що також стало однією з основних причин падіння обсягів виробництва і зростання інфляції до 22,5% [3, 5]. Це породжує необхідність періодизації процесу нагромадження ОК в машинобудуванні з метою визначення порогових значень основних фінансових показників відтворення якості капіталу, точок біфуркації, перших «точок зростання», які стануть індикаторами можливих шляхів позитивної еволюції економічної системи машинобудування на мікро- та макрорівні.

Нагромадження капіталу в обробній промисловості, з точки зору макроекономіки, відбувалося не шляхом накопичення резервного капіталу, а в основному шляхом перерозподілу і приватизації раніше створеного суспільного капіталу у вигляді основних фондів промисловості. Це зумовлює

значне скорочення періоду нагромадження первинного капіталу на розглянутих підприємствах МБК шляхом приватизації і роздержавлення, а в подальшому – через розподіл і перерозподіл цього капіталу. Це пов'язано з тим, що при нагромадженні раніше створеного ОК були не потрібні капіталовкладення для створення нового основного капіталу. Загалом, процес нагромадження капіталу підприємств МБК в Черкаській області характеризується деформаціями, основою яких є підпорядкування нагромадження переважно інтересам збагачення окремих фінансових груп та приватних осіб. Крім того, даний процес відбувається не в інтересах розвитку обробної промисловості та реалізації окремих соціальних завдань на рівні окремого машинобудівного підприємства. Сучасний економічний стан нагромадження ОК в обробній промисловості України вимагає поєднання аналізу статичної і динамічної рівноваги на основі теорії самоорганізації, оскільки ефективно функціонуюча система здатна змінити у процесі свого функціонування внутрішні взаємозв'язки, порядок і організацію, залежно від впливу на неї факторів, якщо вони не перевищують певні критичні для неї межі. Це стосується як руху до позитивних, так і до негативних змін.

Література

- 1.Амосов А. Планирование производственного аппарата / А. Амосов // Экономист.- 2000. – №8. -С. 31–42.
- 2.Бланк А. И. Управление активами и капиталом предприятия / А.И. Бланк.– К.: Ника-Центр Эльга, 2003. – 448 с.
- 3.Игнатовский П. А. Экономический потенциал и условия действительности хозяйственного механизма / П. А. Игнатовский // Плановое хозяйство. – 2002. – № 2. -С. 76 – 86.
- 4.Клоцвог Ф. Основного капитала стратегии управляемого развития / Ф. Клоцвог // Экономист.- 2004.– №9.- С. 56 – 63.
- 5.Національні заощадження та економічне зростання / За ред. Б.Є. Кваснюка. – К.: Ін-т економічного прогнозування, 2001. – С. 87 – 91.

658.562+331.101

*Тельнов А.С., д.е.н., професор,
Хмельницький національний університет*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ПРАЦІ

Досягнення високої якості продукції пов'язане з розв'язанням широкого кола проблем, однією з яких є формування якості праці на основі активізації трудового потенціалу підприємства. Ця позиція пов'язана із зростанням ролі трудового потенціалу у забезпеченні результативних показників трудової діяльності, інтелектуалізацією праці, підвищенням її складності та інноваційності. Зростання вимог до якості праці диктує потребу у вивченні та систематизації факторів впливу на неї. На основі аналізу й оцінки факторів якості праці є можливість розробити заходи цілеспрямованого впливу на систему процесів виробництва з метою підвищення якості продукції відповідно до зростаючих вимог споживачів. Дослідженню питань управління якістю продукції, розробки методів її підвищення, визначенню сутності якості праці як одного з пріоритетних напрямів забезпечення якості продукції приділяється значна увага в сучасній науковій літературі. Так, слід відмітити роботу І.І. Грузнова та А.Н. Мищенко, в якій автори пропонують теоретико-методологічні та практичні основи класифікації інструментів формування, досягнення та підтримки якості продукції [1]. В.П. Кравченко досліджуючи напрямів управління якістю праці робочих на промислових підприємствах, обґрунтовує та систематизує фактори впливу на процес її формування, необхідний рівень яких забезпечується функціональними підрозділами підприємства. Автор робить висновок про те, що в останні роки через нестачу коштів, розпорошеність кваліфікованих кадрів та недостатню увагу до якості праці, деякі фактори на підприємствах не відповідають своїм вимогам [2]. Робота Н.М. Жовнір присвячена особливостям факторів формування якості праці в системі регіонального розвитку [3].

Однак слід зазначити, що в сучасних наукових дослідженнях недостатньо опрацьовані питання, пов'язані зі структурою факторів впливу на якість праці. З огляду на це виявлення, класифікація, аналіз й оцінка ступеня впливу різних факторів на якість праці є актуальними в сучасних умовах. Вивчення факторів необхідно, перш за все, з метою управління ними, а по-друге – для визначення напрямів управління якістю продукції.

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад дослідження факторів, що впливають на якість праці.

Управління якістю продукції містить такі напрямки діяльності загального управління, які визначають політику у сфері якості, здійснюють планування, керування, забезпечення та поліпшення